

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ (พ.ศ.2563-2565) National Reconciliation Strengthening Strategies (2020-2022)

ชาติชาย มหาคีตะ และ อาภาศิริ สุวรรณานนท์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Chatchai Mahakeeta and Apasiri Suwannanon
Graduate School, Suan Dusit University

Received January 2, 2021 | Revised April 21, 2021 | Accepted June 9, 2021

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ (พ.ศ.2563-2565) นับเป็นแนวทางที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทย โดยได้ดำเนินการจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ มีความครอบคลุมการดำเนินงานครบทุกภาคส่วนของสังคมประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและเยาวชนมีความตระหนักถึงความเสมอภาคทางสังคม 2) การส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปวัฒนธรรมองค์กรการทำงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล 3) การสร้างและส่งเสริมให้เกิดกลุ่มพลังทางสังคมทั้งประชาชน เยาวชน สื่อมวลชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบประชาธิปไตย 4) การส่งเสริมและปลูกฝังให้ประชาชนใช้การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีในชุมชนและสังคม 5) การพัฒนาให้หน่วยงานที่ปฏิบัติงานได้มีการทบทวน ปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายพร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลความขัดแย้ง 6) การพัฒนาการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งและแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์, การเสริมสร้าง, ความสมานฉันท์แห่งชาติ

Abstract

The National Reconciliation Strategies (2020-2022) is an important way to strengthen reconciliation in Thai society. The operation was prepared by the Office of the National Reconciliation Commission. It covers all sectors of society consisting of 6 as followings: 1) Raising awareness for people and young people to be aware of social equality 2) Promoting the concept of corporate culture reform of both public and private sectors in accordance with the principles of good governance 3) Creating and promoting social power groups for the entire people. Youth, media, public and private organizations in Civil State model 4) Promote and cultivate people to use peaceful conflict resolution in the community and society 5) Developing the operational authorities to review, improve

and develop the effectiveness of law enforcement while promoting the preparation of conflict database system 6) Developing the work of local agencies to be strong and to solve the conflicts in the community effectively.

Keywords: Strategies, Strengthening, National Reconciliation

บทนำ

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์และนำความสงบสุขมาสู่คนในชาติอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งมั่นเดินหน้านำตาม Road Map ด้วยการใช้กลไกระดับต่าง ๆ ผนวกกับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งส่งผลให้สังคมไทยมีความสงบเรียบร้อยอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ ได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อให้แนวทางในการสร้างความสมานฉันท์ และป้องกันความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความรุนแรงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยคณะกรรมการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ มีภารกิจในการดำเนินการส่งเสริม และประสานงานในการดำเนินการใด ๆ ที่จะนำไปสู่การป้องกัน และจัดการกับปัญหา ข้อพิพาท และความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ ทั้งระดับบุคคล และที่สืบเนื่องจากกฎหมาย และนโยบายสาธารณะ โดยรวมถึงการส่งเสริมแนวทางในการแก้ไข และจัดการกับปัญหาข้อพิพาทด้วยสันติวิธีในรูปแบบต่าง ๆ การแสวงหาทางเลือกอื่นในระบบยุติธรรม และการสร้างสันติวัฒนธรรมภายใต้หลักการ และแนวทางการมีส่วนร่วม สันติวิธี และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการฯ ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ ได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ (พ.ศ. 2563-2565) ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้จะเป็นแผนที่สอดคล้องกับแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 คือ ให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งลดความไม่เป็นธรรมในสังคม ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) คือ สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรม มีความเหลื่อมล้ำน้อย มีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง ไม่คอร์รัปชัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) สู่การปฏิบัติ คือการลดความขัดแย้งทางอุดมการณ์ และความคิดในสังคม ปัญหาคอร์รัปชันลดลง เน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมจากประชาชน ยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) คือ การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยมีผลสัมฤทธิ์ให้สังคมไทยมีความปรองดอง และสมานฉันท์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ รวมทั้งนโยบาย และแผนระดับชาติ ว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2562-2565) คือ สร้างความเป็นธรรม ความปรองดอง และความสมานฉันท์ในชาติ และแผนปฏิบัติราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ของกระทรวงยุติธรรม คือ การอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม สังคมมีความสงบสุขและพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในการสร้างความสมานฉันท์มีมาตรฐานและคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีและบุคคลอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท ซึ่งแนวทางของพระราชบัญญัติต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการจัดทำยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ (พ.ศ. 2563-2565) เพื่อการดำเนินงานการเสริมสร้างความสมานฉันท์เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

กรอบแนวคิด

จากนโยบายของรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย และการจัดทำแผนแม่บท และยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ พ.ศ. 2563-2565 มีแนวคิดพื้นฐาน 6 ประการดังนี้

1. การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคม การปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล โดยทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนกับประโยชน์สาธารณะ

2. การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาประเทศปรับปรุงการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ และผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก การส่งเสริมการมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณของทุกหน่วยงานให้ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันในทุกรูปแบบ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของคนในสังคมต่อการดำเนินงานของภาครัฐและกระบวนการยุติธรรม

3. การมีส่วนร่วมของการสร้างความสมานฉันท์ของทุกภาคส่วน การส่งเสริมบทบาทความร่วมมือ และสร้างความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชน การนำพลังทางสังคมทั้งประชาชน เยาวชน องค์กรภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในรูปแบบพลังประชารัฐ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสันติสุขร่วมกันในชุมชน และสังคม

4. การสร้างความสมานฉันท์ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีและใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยเน้นที่การเยียวยาฟื้นฟูการส่งเสริมทางเลือกอื่น ๆ ในระบบงานยุติธรรม การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทหันเหคดี พร้อมทั้งปลูกฝังสันติวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง

5. การทบทวน ปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพของกฎหมาย รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลความขัดแย้ง รวมทั้งการสร้างความสมานฉันท์อย่างมีมาตรฐาน

6. การส่งเสริมให้มีการยกระดับหน่วยงานในภูมิภาค สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เครือข่ายยุติธรรมชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้เป็นจุดบริการประชาชนที่มีมาตรฐาน และประสิทธิภาพในพื้นที่เพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสงบสุขในชุมชน

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ (พ.ศ. 2563-2665) ได้กำหนดไว้ 6 ยุทธศาสตร์ นับเป็นแนวทางที่จะสามารถดำเนินการให้สังคมไทยลดความขัดแย้ง และมีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติวิธีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ และความสงบสุขในสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน โดยยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและเยาวชนมีความตระหนักถึงความเสมอภาคทางสังคม การส่งเสริมการสร้างกระบวนการยุติธรรมให้มีความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม การส่งเสริมการสร้างรายได้ และโอกาสการประกอบอาชีพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมและการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปวัฒนธรรมองค์กรการทำงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล มุ่งผลสัมฤทธิ์ และผลประโยชน์ส่วนรวม และวิธีการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้าง และส่งเสริมให้เกิดกลุ่มพลังทางสังคมทั้งประชาชน เยาวชน สื่อมวลชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบประชารัฐ และใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการสร้างความสมานฉันท์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมและปลูกฝังให้ประชาชนใช้การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธี ในชุมชนและสังคม และการส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ใน กระบวนการยุติธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการทบทวน ปรับปรุง และพัฒนา ประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายพร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลความขัดแย้ง และ การสร้างความสมานฉันท์อย่างมีมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งสามารถ ตอบสนองความต้องการ และแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมป้องกัน ปัญหาความขัดแย้ง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และสร้างความสงบสุขในชุมชน

บทวิเคราะห์ วิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์แนวคิดของแต่ละยุทธศาสตร์มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและเยาวชนมีความตระหนักถึงความเสมอภาคทางสังคม การส่งเสริมการสร้างกระบวนการยุติธรรมให้มีความสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม การส่งเสริมสร้างรายได้ และโอกาสการประกอบอาชีพเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล จากการที่สภาพทั่วไปในสังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำในการดำรงชีวิตอยู่มาก ประชาชนบางกลุ่มยังไม่ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมจากหน่วยงาน ภาครัฐ การได้รับความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน และยังไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการของหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรมอยู่มาก ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 258 ด้านกระบวนการยุติธรรม ได้ระบุให้การสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมาย อย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรมในสังคม นอกจากนั้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้เน้นให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำน้อย เป็นสังคมที่ปราศจากคอร์รัปชัน โดยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และเป็นสังคมที่ทำให้ประชาชน สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ได้ส่งเสริมให้มีการลด และขจัดความเหลื่อมล้ำอันเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง ผลักดันให้เกิดการปรับปรุง โครงสร้างทางสังคม (Social-Economic Structure) นอกจากนั้น แผนปฏิบัติราชการกระทรวงยุติธรรม ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ยังได้เน้นถึงการสร้างสังคมที่เป็นธรรมบนรากฐานของความเท่าเทียม คือ สังคมไม่มีความเหลื่อมล้ำประชาชนทุกกลุ่มรวมทั้ง ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ได้รับความเป็นธรรม และมีความสุข คือ ประชาชนได้รับการช่วยเหลือจากการให้บริการงานยุติธรรมอย่างรวดเร็ว ทั้งถึง เท่าเทียม เป็นธรรม การสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกับประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งนโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีวัตถุประสงค์สำคัญ ประการหนึ่งในการมุ่งขจัดปัญหาความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ส่งเสริมการสร้างงาน การกระจายรายได้รวมทั้ง การพัฒนากระบวนการทางงานด้านยุติธรรมให้มีความโปร่งใส และรวดเร็วจึง ต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 1

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมแนวคิดการปฏิรูปวัฒนธรรมองค์การการทำงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลมุ่งผลสัมฤทธิ์ และผลประโยชน์ส่วนรวม และวิธีการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันทุกรูปแบบ จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 65 รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย และมาตรา 76 รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือ และช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินการจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ระบุถึงการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานของภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส ทันสมัย คล่องตัว มีขนาดที่เหมาะสม เน้นการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบ เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส และยุติธรรม การให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมทั้งด้านระบบการบริหารงาน และบุคลากร มีการบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม รวมทั้งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการปรับเปลี่ยนภาครัฐ โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ และแยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับ หรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีขีดสมรรถนะสูง การปฏิรูปวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ของส่วนรวม และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สำหรับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งยังคงเป็นปัญหาสำคัญในสังคมไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 63 รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริต และประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชนรวมทั้งการร่วมมือในการป้องกันอาชญากรรมสมัยใหม่ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้ระบุสาระสำคัญให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง จึงต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 2

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้าง และส่งเสริมให้เกิดกลุ่มพลังทางสังคมทั้งประชาชน เยาวชน สื่อมวลชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบประชารัฐ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความสมานฉันท์ จากการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมจากประชาชน ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน การพัฒนาในระยะต่อไปมีการเน้นแนวทางที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสังคมมีความสมานฉันท์ ประชาชนมีส่วนร่วมป้องกันแก้ไข ปัญหาความมั่นคงยั่งยืน และแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ได้กำหนดให้มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายด้านความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน และสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังสันติวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ด้านนโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการสร้างสามัคคีปรองดองของคนในชาติมีกลยุทธ์ที่ส่งเสริมกิจกรรมสร้าง

ความสามัคคีปรองดองในทุกระดับ โดยเน้นสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการของภาครัฐ และสนับสนุนการ เข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการร่วมกำหนด และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่เปิดโอกาสให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างมีมาตรฐานโดยให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ภาครัฐให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม 2562 (Rights and Liberties Protection Department, Ministry of Justice ,2019) การสร้างความปรองดองจะประสบความสำเร็จถ้าได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนที่สำคัญมาก คือ ผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากคู่อริ แนวทางการสร้างความสามัคคีปรองดองโดยให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ยึดหลักสันติสุข มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย และเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยมีแนวทางหรือการดำเนินการที่ส่งเสริมค่านิยมที่ดีของสังคมไทยการสืบสานวัฒนธรรม การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค และการคำนึงถึงวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Department of Religion, Ministry of Culture, 2014) โดยการยอมรับความคิดความเชื่อ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีที่แตกต่างกัน จึงต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 3

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมและปลูกฝังให้ประชาชนใช้การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีในชุมชนและสังคม และการส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม จากการศึกษาที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในด้านยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงมีเป้าหมายสำคัญในภาพรวมระยะ 20 ปีที่เป็นรูปธรรมชัดเจน คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข” โดยเร่งเสริมสร้างความเข้มแข็ง และความรักความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มีแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสมานฉันท์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์สังคมมีความปรองดอง และสมานฉันท์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ การสร้างความปรองดองเน้นที่หัวใจ (Heart) และความคิด (Head) การเน้นที่ความคิดคือ การกำหนดเป้าหมายของการพูดคุยและทำให้การพูดคุยดำเนินต่อไปในทิศทางที่ควรจะเป็นส่วนการเน้นที่หัวใจคือเป็นการพูดคุยกันถึงอารมณ์ความรู้สึกที่อยู่ลึกในจิตใจ (Department of Religion, Ministry of Culture, 2014) การให้ความสำคัญกับไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท และจัดการความขัดแย้งโดยใช้กลไกยุติธรรมชุมชนด้วยกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ตลอดจน การเยียวยาฟื้นฟู และดูแลผู้ที่เกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบ และแผนปฏิบัติการกระทรวงยุติธรรม ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้เพื่อความเป็นธรรมให้กับประชาชน ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การหันเหคดี ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรม การพัฒนารูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้มีความหลากหลาย (Suwannanon et al., 2015) จึงต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 4

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการทบทวน ปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายพร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลความขัดแย้ง และการสร้างความสมานฉันท์อย่างมีมาตรฐาน จากการศึกษาที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 77 รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิก หรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวก และสามารถมีความรู้

เกี่ยวกับกฎหมายได้ง่าย และก่อนการตรากฎหมาย รัฐต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน นอกจากนั้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ได้ระบุสาระสำคัญประการหนึ่งว่ากฎหมาย ต้องมีความชัดเจนมีเพียงเท่าที่จำเป็นมีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ และ เอื้อต่อการพัฒนา รวมทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ระบุถึงการปฏิรูปกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากล หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ และนโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) มีกลยุทธ์ในการส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ และอำนวยการความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกระดับอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะความรู้ด้านกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม สิทธิ และหน้าที่ของประชาชนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้งยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มีแผนงานการใช้หลักนิติธรรม และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อจัดการความขัดแย้งการสร้างเชื่อมั่นในหลักนิติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย การพัฒนาปรับปรุง จัดทำกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับในการแก้ไข เยียวยา และฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบ การจัดทำระบบฐานข้อมูลปัญหาความขัดแย้งและแผนที่ความขัดแย้ง (Conflict Mapping) เช่น โครงการพัฒนาฐานข้อมูลการบังคับคดี และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ขึ้นบังคับคดีให้เป็นฐานข้อมูลกลาง เป็นต้น จึงต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 5

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งสามารถตอบสนองความต้องการ และแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมป้องกันปัญหาความขัดแย้ง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และสร้างความสงบสุขในชุมชน จากการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ระบุถึงการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2564) มีการมุ่งเน้นการบริหารและการดำเนินงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลให้มีความเข้มแข็ง สนับสนุนกระบวนการยุติธรรมชุมชนการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น ให้ชุมชนท้องถิ่นให้มีอิสระและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตนเองและชุมชน และให้ภาครัฐยึดมั่นแนวทางสันติวิธีเป็นบรรทัดฐานการจัดการความขัดแย้ง นอกจากนั้นแนวคิดยุติธรรมชุมชน คือ การเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ที่เกิดขึ้นโดยแนวทางดังกล่าวสามารถใช้ได้ ทั้งในและนอกศาลโดยมักนำมาปรับใช้กับความผิดไม่ร้ายแรง ให้เป็นไปตามระเบียบในพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นอกจากนั้น แนวทางการดำเนินวิธีการสมานฉันท์แบบยั่งยืน เน้นการเปลี่ยนแปลงจากระดับล่างขึ้นไปสู่ระดับบนเพื่อสร้างฐานที่แข็งแรง และปฏิบัติกับคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นแผนปฏิรูปราชการกระทรวงยุติธรรม ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) มีแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับความสมานฉันท์ โดยการส่งเสริมบทบาท ประสานความร่วมมือ และเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชนทุกภาคส่วน ยกกระดับหน่วยงานในภูมิภาค สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เครือข่ายยุติธรรมชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้เป็นจุดบริการประชาชนที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของความยุติธรรม และให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งการลดความเหลื่อมล้ำ เช่น โครงการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

โครงการสร้างพัฒนาเครือข่ายด้านความปรองดองสมานฉันท์ในชุมชน และสถานศึกษาเพื่อปลูกฝังสันติวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เป็นต้น จึงต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่ 6

บทสรุป

การสร้างสามัคคีปรองดอง สมานฉันท์นับเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอด โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อให้แนวทางในการส่งเสริมความสมานฉันท์ และป้องกันความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความรุนแรงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยคณะกรรมการเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ มีภารกิจในการดำเนินการส่งเสริมและประสานงานในการดำเนินการใด ๆ ที่จะนำไปสู่การป้องกัน และจัดการกับปัญหา ข้อพิพาท และความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ ทั้งระดับบุคคล และที่สืบเนื่องจากกฎหมาย และนโยบายสาธารณะ โดยรวมถึงการส่งเสริมแนวทางในการแก้ไข และจัดการกับปัญหาข้อพิพาทด้วยสันติวิธี ในรูปแบบต่าง ๆ การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และการสร้างสันติวัฒนธรรมภายใต้หลักการ และแนวทางการมีส่วนร่วมสันติวิธี และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ (พ.ศ. 2563-2665) ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้จะเป็นแผนที่สอดคล้องกับแนวทางของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 คือ ให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่เลือกปฏิบัติ มีการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) คือ สังคมไทยเป็นสังคมที่เป็นธรรม มีความเหลื่อมล้ำน้อย การปราศจากการคอร์รัปชัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม คือ การให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงการจัดสรรทรัพยากร และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ การลดความขัดแย้งทางอุดมการณ์ และความคิดในสังคม ปัญหาคอร์รัปชันลดลงเน้นการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมจากประชาชน ยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) คือ การเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยมีผลสัมฤทธิ์ให้สังคมไทยมีความปรองดอง และสมานฉันท์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ รวมทั้งนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่ 2 (พ.ศ. 2562-2565) คือ สร้างความเป็นธรรม ความปรองดอง และความสมานฉันท์ในชาติ และแผนปฏิบัตินโยบายระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ของกระทรวงยุติธรรม คือ การอำนวยความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม สังคมมีความสงบสุข และพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในการสร้างความสมานฉันท์ที่มีมาตรฐานและคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีและบุคคลอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท ซึ่งแนวทางของพระราชบัญญัติต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการจัดทำแผนแม่บทและยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ (พ.ศ. 2563-2565) เพื่อการดำเนินงานการเสริมสร้างความสมานฉันท์เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Department of Religion, Ministry of Culture. (2014). **The operational approach creates reconciliation of the people in the world with a religious dimension**. Bangkok: Ministry of Culture. (In Thai)

- Girard, K. & Koch, S.J. (1996). **Conflict resolution in School: A manual for educators**. San Francisco: Jossey-Bass.
- National Strategy Secretariat Office, Office of the National Economic and Social Development Board (2017). **National Strategy (2018-2037)**. Bangkok. Office of the National Economic and Social Development Board. (In Thai)
- Office of the Prime Minister. (2017) **National Security Policy and Plan (2017-2021)** Re. Retrieved November 15, 2019. From [http://www.nsc.go.th/Download1/policy-and-plans-National Security](http://www.nsc.go.th/Download1/policy-and-plans-National%20Security).
- Richard, P. (ed). (2005). **No Peace No War: Anthropology of Contemporary Armed Conflicts**. Athens: Ohio University Press.
- Rights and Liberties Protection Department, Ministry of Justice (2019) **DISPUT MEDIATION ACT, B.E. 2019** .Re. Retrieved November 15, 2019 from <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/2012-11-19-05-37-02/10587-2562-2>. (in Thai)
- Suwannanon, A. et al (2015). **The model strengthens reconciliation under the conflicting context of Thai society**. Research & Development Papers, 16(175), Page 10-19. (In Thai).

ผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล
หน่วยงาน/สังกัด
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด
อีเมล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชชาติชาย มหาคิตะ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ
เลขที่ 145/9 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
chatchai_mah@dusit.ac.th

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล
หน่วยงาน/สังกัด
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด
อีเมล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาภาศิริ สุวรรณานนท์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ
เลขที่ 145/9 ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
apadrphd@gmail.com